

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

květen 2013

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie.

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice
CEGV Cassiopeia Strakonice

Vážení čtenáři,

vítáme vás opět po měsíci u čerstvého Kompostu. Jelikož v informacemi nabitým čísle nezbývá příliš prostoru pro rozbor všech akcí a počínů, kterým jsme se v uplynulém měsíci věnovali, krátce využiji alespoň úvodníku, abych vyjádřil radost nad tím, kolik lidí se zapojilo. Ať už svojí účastí na řadě akcí, které jsme pořádali nebo při konkrétní pomoci v terénu. Protože je okruh zájmu a množství odvedené práce vždy limitováno schopností konkrétních zapojených lidí, doufáme, že touto cestou se naše působení podaří rozšířit. Rádi předáme své zkušenosti a informace, protože se nedá být všude a realizovat vše, co nám připadá důležité. Současně víme, že okolo nás existuje spousta zájmových skupin, které tvoří nespočet zajímavých projektů a jsme za to moc rádi.

Z obsahu tohoto čísla:

Shrnutí akce Žába 2013.....	2
Když se řekne Sedlina.....	2
Břehule říční blízko nás.....	3
Jak chránit přírodu - 1.díl.....	4
„Waldorfská“ knihovna.....	6
Etologie pohlavního výběru u ptáků	6
Stromy běžné a zajímavé? - XIV.....	7
Veget na pokračování - 15. díl.....	8
O čejce chocholaté	9
Neblázni, stejně nic nezměníš.....	10
Hořec jarní.....	10
Pozvánky - květen.....	11
Psaní do šuplíku.....	13
Lesy Šumavy, lýkožrout.....	13
Dvě nové regionální autorky.....	14
Zatoulánek Cílek alias Miša.....	15
Přátelský měsíc máj.....	16
Taky jednou o autech.....	16
Jedlý Kompost.....	16

Na tomto místě bych vám rád představil novou rubriku Kompostu, kterou jsme pracovně nazvali Listovka. Měl by to být prostor pro články osobnějšího charakteru, kterým chceme v Kompostu také ponechat místo. Zároveň však víme, že každý typ článků si hledá své čtenáře, a tímto způsobem jim můžeme orientaci v našem časopise usnadnit. Bude to zároveň opětovná výzva pro ty z vás, kteří si myslí, že pro sepsání příspěvku do časopisu by museli být odborníky nebo poučenými laiky v některé konkrétní oblasti nebo tématu. Což samozřejmě není pravda, neboť i osobní zkušenost nebo laický názor má velkou vypovídací hodnotu.

Foto -vh-

Přejeme vám, ať si užijete nejenom chvíle strávené nad stránkami Kompostu, ale hlavně příjemné okamžiky v jarní přírodě nebo na zajímavých akcích.

Váš Kompost.

-jj-

Ohlédnutí

Shrnutí akce Žába 2013

Do uzávěrky Kompostu se jen tak tak vešlo (nejen) číselné vyhodnocení transferu obojživelníků v okolí Strakonice, prováděného Základní organizací ČSOP Strakonice. Místně se jedná hlavně o lokalitu Volyňská, která se již stala jakousi vlajkovou lodí tohoto zásahu a o níž jsme přinesli informaci v minulých měsících. Prvotní myšlenka vzešla z jednání zástupce odboru životního prostředí MÚ Strakonice Ing. Ondřeje Feita a předsedy ZO Ing. Viléma Hrdličky, a zásah samotný se tak ztvárňuje v terénu již několikátým rokem (viz [Kompost č. 4/2012](#)). Přinášíme tedy několik čísel a můžeme říci, že letošek byl jejich řečí vesměs příjemným překvapením. Díky stoupajícímu počtu zapojených dobrovolníků zbýval větší prostor i na sběr teoretických poznatků, které by mohly v následujících letech pomoci celou akci zefektivnit, případně rozšířit.

Vzhledem k atypickému a pozdějšímu nástupu jara a vyšších teplot, které jsou pro tah nezbytné, jsme lokalitu na Volyňské jezdili mnoho dní před jeho započítáním kontrolovat. Vše se dalo dle průběhu počasí poměrně dobře odhadnout. Ropuchy obecné (nejčastěji přenášený druh) vyrazily na svou pouť 9. dubna po vydatné dešťové přeháňce a teplotách okolo 10 °C. Jejich hlavní tah trval přibližně dva týdny, což je období výrazně kratší než např. v loňském roce. V průměru bylo v době soumraku za pomoci baterek a věder přenášeno do rybníka na druhé straně komunikace okolo 50 jedinců denně (ve dnech nejsilnějšího tahu byla lokalita několikrát navštívena i v ranních hodinách). Konečný součet na Volyňské činí 638 žab (z toho 1 x se jednalo o skokana hnědého, zbytek jsou ropuchy obecné). Bylo zaznamenáno přibližně 20 přejetých jedinců. Do transferu se v rámci této „hlavní“ lokality zapojilo okolo 25 lidí, kteří různým dílem přispěli k vysokému číslu přenesených žab. Počet dobrovolníků, kteří přidali ruku k dílu, je pro nás největším překvapením a jasným signálem o ochotě pomoci při akci s hmatatelným výsledkem. Všem zúčastněným při transferu i při stavění zástěn patří obrovský dík.

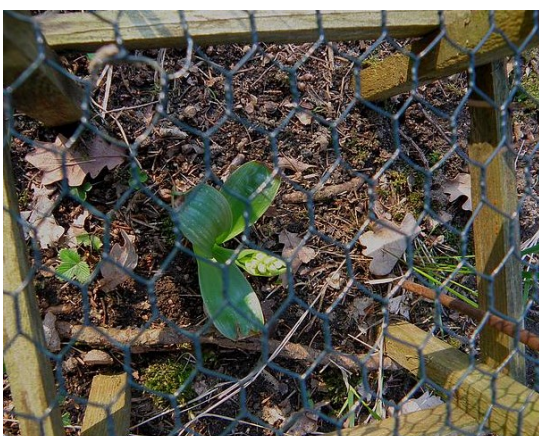
Pár ropuch obecných v amplexu, foto -jj-

Díky této pomoci mohla být věnována větší pozornost i jiným lokalitám v bezprostřední blízkosti Strakonice, kde zástěny vybudovány nebyly, ale vzhledem k mnohem slabšímu provozu zde mají žáby větší šanci na přechod. Jednalo se o úsek silnice za odbočkou z Volyňské na Nebřehovice, kde se nakonec počet přenesených jedinců ropuch vyšplhal na číslo 375 (zaznamenána byla i jedna rosnička zelená). Mrtvolek zde bylo spatřeno kolem 70. Několikrát jsme navštívili také silnici u Řepického rybníka, kde jsme přenesli 58 ropuch (z toho jednu ropuchu zelenou). Přejetu zde bylo 18 žab. Okrajově byly také sledovány některé další lokality a významným způsobem narostl i počet hlášení výskytu žab a jejich tahu z nejrůznějších částí okresu. Je tedy patrné, že problematika vstoupila o něco více do všeobecného povědomí, což bylo krom záchranu konkrétních živočichů jedním z cílů.

-jj-

Když se řekne Sedlina...

Letošní způsob jara zdál se býti mnohým z nás poněkud nešťastným – i takhle by bylo možné parafrázovat V. Vančuru.

Vstavač bledý pod klíčkou, foto -vh-

Nicméně jaro přecejeno přišlo a spolu s ním spousta práce. Pro ochránce přírody jsou to především stovky hodin související s přenosem žab na Volyňské, ale musí se stihnout i ostatní povinnosti. Mezi ně patří především péče o významnou přírodní památku Sedlina. Jedná se o významné naleziště krásného, ale kriticky ohroženého druhu jménem vstavač bledý (*Orchis pallens*), jediný v jižních Čechách, jedno ze tří míst výskytu v celé ČR. V plánu péče, který byl preferován referátem životního prostředí, zemědělství a lesnictví Jihočeského kraje, je stanoven tento cíl:

„V místech výskytu vstavače bledého (*Orchis pallens*) je dlouhodobým cílem trvalá péče, která zajistí zachování biotopu tohoto rostlinného druhu. Udržovat prosvětlenou lokalitu *Orchis pallens*, tzn. po skončení vegetační sezóny

vyřezávat případné výmladkové dřeviny, mírně snížit zakmenění. Shrabat a odvážet listí vzrostlých listnatých stromů v dané lokalitě, umísťovat ochranné klíčky na jedince *Orchis pallens* jako ochranu před zvěří“.

A tak vyrážíme na lokalitu nejméně třikrát ročně, hrabeme, odvážíme listí a je nám dobře (viz foto). Letos na jaře to bylo 23. března a bylo nás pět. Sedlina je místo, na němž nám zvláště záleží, protože je spojeno se jménem pana Václava Chána. Ten se o vyhlášení této lokality za chráněné území v osmdesátých letech minulého století zasloužil a téměř dvacet let se do jeho ochrany aktivně zapojoval. Na začátku dubna jsme měli ještě další příležitost si pana Chána připomenout. Při prohlídce kostela sv. Václava nám Alenka Hrdličková vyprávěla, že se první obdobné prohlídky před šesti lety zúčastnil a že se mu moc líbila. A ve Štěkni, kde jsme se 3. 4. byli společně podívat k nalezišti dymnivky duté (která ale kvůli letošnímu zpoždění jara nestihla rozkvést), pan Chán jeden čas bydlel a je zde i pochován. **Zdeňka Skalická**

Zásah na PP Sedlina 23. března, foto -vh-

Dle plánu péče proběhl na lokalitě ještě jeden zásah. 16. dubna jsme na místě zabezpečili klíčkami vyrážející lodyhy vstavače. Podařilo se nalézt a zajistit 63 jedinců květiny, což je více než v předchozích letech. Důležitým ukazatelem životnosti populace však samozřejmě bude počet květů. -jj-

Překopávky

Břehule říční blízko nás

Není to tak dávno, co mně kolegové v práci hlásili, že se ve Strakonících tento rok objevily první vlaštovky a jiříčky. Ty se staly součástí našich domovů, třebaže dříve byly spíše doménou venkovských stavení, kravínů a chlévů. Že s úbytkem „pravých“ venkovských stavení a zemědělských zařízení zaniká i jejich možnost někde zahnízdit, není třeba příliš rozepisovat. Tak se stává to, že v době hnízdní nouze tyto dva zmiňované druhy nepohrdnou ani závětrím našeho balkónu nebo okenní římsy. Někde je jejich pobyt nežádoucí, třeba už jen z hygienického hlediska. Někde se zas díky většímu prostoru snést dají, zvláště když se pod vznikající hnízdo podstrčí kus překližky nebo tvrdého papíru. Ten je třeba čistit, ale na druhou stranu jiříčky nebo vlaštovky se odmění švitořícími hlavičkami ptáčat vykukujících z hnízda. Ale to píší jen tak na okraj.

Spíše jsem si chtěl všimnout jiného druhu „vlaštovky“, a sice břehule říční (*Riparia riparia*). Ta není „domácím“ průvodcem člověka. Avšak v poslední době se naučila žít vedle lidí, resp. produktů a výsledků jejich činnosti. Hnědou břehuli říční, se světlou náprsenkou, snad trochu menší než zmiňované druhy, nalezneme většinou ve stěnách pískoven, v pobřežních regulacích, na okrajích hasičských nádrží apod. Břehule říční se od ostatních druhů liší také svým způsobem hnízdění. Je jedním z mála našich ptáků, kteří si hloubí hnízdní nory nebo využijí puklin v kamenných tarasech při březích vod. Příznačné pro břehuli také je, že hnízdí v koloniích a své hnízdiště se také skupinově snaží hájit. To jsem pozoroval nad pískovnou V Holi, kde břehule napadaly káni lesní a snažily se ji ze svého letového prostoru vystrnadit. Jiné hnízdiště můžeme najít ve stěnách návesního rybníku v Drahonících nebo v kamenné regulaci nad vodou při zámku v Blatné. Několik starých nor jsem pozoroval v dnes již zaniklé pískovně u Vitic. Podobná situace je i v pískovně u nádraží ČD ve Strakonících nebo v další strakonické pískovně V Holi, která sloužila jako skládka odpadu. Zdá se, že pískovny ve strakonickém okolí skýtají břehulím říčním jedno z mála posledních útočišť. Ale i o tato místa je třeba se starat. Stěna, kde břehule říční hnízdí, by měla být alespoň ob jeden rok odtěžena. Často se do stěny „napakuje“ liška a ta je potom schopna břehule vyžrat přímo v jejich norách. Břehule se také neuhnízdí v jakékoli pískové stěně. Strukturu píska ve stěně je třeba dobře odhadnout, protože ne každá stěna je pro břehule vhodná. Na druhé straně jsou zaznamenány případy hnízdění i ve výsypce posypového materiálu. Vhodným prostředím mohou

Břehule říční, foto Tomáš Bělka (www.birdphoto.cz)

3

být lomy, jako jsou třeba na Blatensku. Inu život břehulí je tu a tam protkán zajímavostmi.

V článku jsem nepsal více údajů k vlastnímu životu břehulí. Zaměřil jsem se spíše na popis stanovišť. Břehule říční je v roce 2013 vyhlášena ČSO ptákem roku. A brožurka, která k popisu života tohoto drobného, ale čiperného ptáčka vyšla, je nadmíru přesná a postačující. Je také možno si ji stáhnout v elektronické podobě na stránkách ČSO z [tohoto odkazu](#).

Až bude mít čtenář brožurku přečtenou, doporučuji citlivou návštěvu některých z popisovaných lokalit.

Dlužno také říci, že břehule je ptákem tolerantním. Dokáže hnízdit jen pár metrů od těžící lžice bagru. Pustí člověka ke svým norám blízko, a nemělo by to svádět k ulovení nejlepšího foto nebo k bezduchému zevlování na poletující ptáky. Ostatně už i to koliduje se zákonem o ochraně přírody. Spíše je lepší se rozhlédnout okolo sebe, protože pískovny bývají většinou zajímavou lokalitou pro mnoho jiných druhů živočichů a rostlin a jednostranně zaměřená pozornost nás mnohdy připraví o další poznání. **-vh-**

Nový seriál

Za poslední léta přibývá lidí, kteří si plně uvědomují negativní vlivy lidské společnosti na životní prostředí. Mnoho z nich se také zcela logicky chce aktivně podílet menší či větší spoluúčastí na jeho ochraně. Zcela správně chápeme, že jakožto příslušníci druhu, který svůj blahobyt a pohodlnost staví nad zájmy samotné přírody, musíme své chyby kompenzovat. Zde však narážíme na obrovský problém. Pokud naše snažení o šetrnější žití nazveme (ne zcela přesným pojmem) „ochrana přírody“, dostáváme se do určité schizofrenie, neboť přesně nevíme, co to znamená a která opatření a zásahy jsou ty nejúčelnější.

Většina laické veřejnosti si pod pojmem „ochrana přírody“ představí třídění základních složek odpadu, využívání hromadných dopravních prostředků a neodhazování nepořádku v lese. Logicky pak také považují své snažení za ukončené, i když mají spoustu energie pokračovat dále. Ze svých nabytých poznatků a zkušeností však vím, že tohle je pouze nepatrný zlomek zásahů, které vedou k lepšímu životnímu prostředí. Naopak většina těch zásadnějších je skryta v podobě našich každodenních a zcela všedních činností, resp. jejich změny. Dnešní společnost je roztáčena koloběhem peněz a spotřeby. A proto i mnoho složek životního prostředí je tímto koloběhem negativně ovlivňováno.

Náš nový seriál si klade za cíl tyto souvislosti rozklíčovat, pojmenovat a nabídnout lákavou alternativu, která zároveň nebude stát v cestě uspokojování základních lidských potřeb. Měl by být inspirací pro ty, kteří uvažují podobným způsobem a rádi by se do ochrany životního prostředí aktivněji zapojili. V mnoha ohledech z tohoto seriálu vyplyne, že slůvko „aktivně“ bude po právu opatřeno uvozovkami a mnoho z uvedených rad a zásahů nás nebude stát žádný čas, peníze ani práci navíc. Často tomu bude právě naopak.

Nahlédneme do oblastí našeho každodenního života, u kterých jste až dosud souvislosti s poškozováním životního prostředí možná ani nehledali. O to větší možná bude vaše překvapení, jak málo stačí udělat, aby došlo ke změně k lepšímu.

Jak chránit přírodu – 1. díl – V supermarketu

Pro první díl našeho seriálu jsem vybral místo, které každý z nás navštěvuje poměrně často a mnohdy zde uskutečňuje nákup velké části námi spotřebovávaného zboží (především potravin). Jelikož spotřeba je klíčovou složkou našeho ovlivňování prostředí okolí nás, resp. antropogenního tlaku na nejrůznější přírodní zdroje, je nasnadě, že hromadný nákup v supermarketu bude tyto pochody skrytě ovlivňovat. Nebudu se zabývat širšími souvislostmi získávání jednotlivých komodit (je to téma velmi široké a v určitých podobách se na něj určitě dostane v dalších dílech), nabídnu však některé oblasti, nad kterými se můžeme zamyslet před vstupem do těchto „chrámů konzumu“.

Jeden ze skrytých důsledků dovozu zboží - výstavba logistických parků na zelené louce, foto - zdroj: www.asb-portal.cz

Skutečně potřebujeme vše, co nakupujeme?

První a zásadní otázka, kterou bychom si měli položit. Sáhněme si do svědomí, jaká část našeho nákupu je nezbytně nutná a jaká končí v horším případě zkažená a vyhozená v odpadkovém koši jenom proto, že jsme se nechali zlákat zázračnými slevami, většími a „levnějšími“ baleními nebo tzv. nakupováním do zásoby. Supermarketový způsob prezentace zboží a tvorby cen je velmi složitý, sofistikovaný a dobře promyšlený psychologický systém, který nás nutí

nechat zde vždy větší obnos peněz, než jsme původně plánovali. Stejně tak ale existují i některé tipy, jak tomu lze předcházet. Napsaný seznam, kterého je třeba se stoprocentně držet, nebo známé heslo – nechodit na nákupy hladový. Tyto rady možná vyznívají komicky, ale pokud jste je ještě nevyzkoušeli, možná budete překvapeni, jak skvěle fungují. Každopádně celková nadspotřeba je jedním z největších negativ moderní doby a měli bychom s ní bojovat na všech frontách. A tohle je první linie.

Z blízka, nebo z daleka?

Nekonečné šňůry kamióňů, křižující Evropu, skomírající české zemědělství, odliv kapitálu nadnárodním společností. Jen pár příkladů důsledků nelogického převozu zboží. Za tím vším stojí nesprávně nastavený systém zemědělských dotací, ale především nenáročný zákazník, který na potravině hodnotí pouze jedno měřítko – cenu. V supermarketu se s tímto problémem setkáme hned na kraji – v oddělení ovoce a zeleniny. U mnoha plodů by bylo dobré se zamyslet, zda je vůbec nutné je konzumovat nebo je konzumovat v roční době, ve které by bez pomoci španělských skleníků a hydroponie vůbec nevyrostly. Skutečně potřebujeme čínské pomelo namísto českého jablka? Nemůžeme naši zimní potřebu zeleniny pokrýt zejména pomocí běžných druhů kořenové zeleniny, běžně pěstovaných a skladovatelných v našich zeměpisných šířkách? Více alternativ k dováženým potravinám všeobecně poskytuje článek v [Kompostu 3/2013](#) na str. 9. U ostatního zboží (pokud budeme zkoumat právě jeho zeměpisný původ) může napomoci etiketa. Pokud nebude k námi požadovanému zboží existovat tuzemská alternativa, můžeme vznést podnět na zákaznické oddělení příslušného obchodu. Stejně důležitý je však spotřebitelský bojkot komodit, které dle našeho názoru délkou dovozu neodpovídají jejich potřebnosti. Vzhled regálů v marketech bude na prvním místě určovat poptávka, proto i podoba našeho vozíku u pokladny je v tomto ohledu klíčová.

Výmluvný graf dovozu zeleniny, zdroj: www.financnioviny.cz

Obaly

Často probírané téma. Složka produkce, která po spotřebě zůstává a je nutno s ní nějak naložit. U komodit, nakupovaných v supermarketech, můžeme posuzovat druh obalu a také způsob balení. Setkáme se zde i s nadbytečnými obaly, bez kterých se obejdeme. U materiálu obalu by bylo v mnoha ohledech dobré se zamyslet, jestli takový produkt vůbec nutně potřebujeme, nebo zda k němu neexistuje šetrnější alternativa. Nejhuře je na tom hliník (viz [Kompost 10/2012](#) str. 10). Všudypřítomný plast je ve většině případů ropným produktem s vysokou energetickou náročností jeho získávání. Pokud nenajdeme lepší způsob balení stejného výrobku, můžeme se alespoň zaměřit na složitost obalu (počet vrstev, balení jednotlivých částí produktů atd.). Vodě v PET lahvách bude určitě věnován prostor v některém z dalších dílů seriálu. U některých dalších nápojů můžeme jejich nákupem podpořit oběh vratných skleněných obalů, i když tento systém s výjimkou piva už téměř vymizel. Určitě bychom při nákupu měli myslet i na to, jakým způsobem budeme nakládat s vyprodukovaným odpadem. Pokud nejsme ochotni nebo schopni některé složky recyklovat, měli bychom od jejich nákupu upustit (např. železné konzervy). Některými způsoby můžeme snížit také množství igelitových sáčků (papírové alternativy, odmítání předepsaného balení nabízeného u pokladen, nošení sáčků z domova atd.).

Závěrem

K supermarketům by bylo také vhodné dodat (ale bude o tom řeč určitě v některém z dalších dílů), že pokud je to možné, měli bychom co největší část nákupů uskutečňovat v menších specializovaných obchodech nebo např. na akcích typu farmářských trhů. Tím podpoříme místní ekonomiku, a pokud jsou pro nás markety příliš z ruky, odlehčíme i silničnímu provozu. Zvýšená poptávka po stylu nakupování v nákupních centrech může tvořit tlak na výstavbu nových supermarketů na zelené louce. Nezmínili jsme také náročnost získávání některých zemědělských komodit (rostlinné versus živočišné produkty) a jejich dopad na životní prostředí. Ale určitě se k tomuto tématu dostaneme v díle o jídle jako takovém. Většina zásahů, zde uvedená, může znamenat (krom odlehčení životnímu prostředí) i značnou finanční úsporu, což je velice lákavý bonus. *-jj-*

Waldorfská výchova – příležitost k rozvíjení vztahu k přírodě

Některé z dětí, které chodí s rodiči do našeho kroužku MOPíků a na další akce knihovny, navštěvují MŠ nebo ZŠ se zaměřením na waldorfskou výchovu. Je z toho vidět, že máme hodně společného.

Pamatuju si, jak jsem začátkem devadesátých let slovo „waldorf“ při čtení nějakého letáku zaznamenala poprvé. A jak jsem zjistila, že prakticky totéž sama od sebe dělám už dávno s dětmi doma. Měli jsme věci rozmístěné tak, aby se nemusely pořádkem všechny hlídat, takže si dcera a hlavně syn ke své velké radosti často vytahali ze

spodních přihrádek všelijaké nerozbitné nářadí místo hraček (i když i těch jsme samozřejmě měli doma dostatek). Jakmile uměli něco vzít aspoň trochu šikovně do ruky, zapojovali se do úklidu, přípravy jídla i jiných činností a moc je to bavilo. Dohlížela jsem, aby se jim při tom něco nestalo, dělala si zároveň všechno, co bylo potřeba, byla u toho legrace a výsledkem byla jak dobrá nálada, tak hotová práce. Podobností s waldorfskou výchovou bych mohla vyjmenovat víc, hlavně ale bych se chtěla pozastavit u toho, že rozvíjení tvořivosti, spolupráce, fantazie atd. jde ruku v ruce se zalíbením v nekonzumním životním stylu a tím i s větší šetrností vůči přírodě, než bývá poslední dobou zvykem.

Někdo má k waldorfským školám a školkám nedůvěru – hlavně asi proto, že se tam děti naučí jakoby méně než v klasických třídách. Záleží ale na tom, jak kdo na vzdělání pohlíží. Méně může být více, pokud je přístup k učení poctivý a je skutečně zaměřený na pochopení souvislostí, propojení s praxí, harmonické vztahy atd. - tak jak to má právě waldorfské školství ve svých zásadách. Samozřejmě ale i tady platí, že „je to v lidech“. -ah-

„Waldorfská“ knihovna

Tak jako ve školství je waldorfská výchova zaměřená na spolupráci a vlastní přínos dětí, dalo by se něco podobného říci i o některých knihovnách, hlavně venkovských. Velké provozy tomu nejsou uzpůsobeny a asi by to tam moc nešlo, ale malá pracoviště jsou pro něco takového jako stvořena. Takže se tak nějak počítá s povídáním o tom, jak se komu která knížka líbila, nebo třeba s jejich společným balením a opravováním, když se někdo z dětí nebo i dospělých chce zdržet déle a s něčím pomoci – a nepohlíží se na to jako na něco zvláštního. Je to samozřejmostí, podobně jako v rodinách, na dvoře za domem, na táboře...

Pravidelné hraní na kantely na pobočce Za Parkem, foto -ah-

místo bezbariérového vstupu vedou z ulice schody (je ale možno zazvonit a nechat si s kočárkem aj. pomoci), knihy se načítají do počítače, přibyl veřejný internet, výtvarné činnosti se provozují při Tvořivých podvečerech pod vedením pozvaného lektora... Celkové ladění ale zůstalo a pro velkou část čtenářů je rodinná atmosféra něčím, k čemu s radostí sami přispívají.

Protože od vzniku pobočky Za Parkem uplynulo už deset let, **naplánovali jsme na středu 5. 6. oslavu** a srdečně vás na ni zveme. Na programu je mnoho ukázek z toho, co k činnosti pobočky patří (ať už v běžném provozu, nebo při akcích). Podrobnosti se dočtete na str. 12. V červnovém čísle pak bude v pozvánkách i časový rozpis. -ah-

Šmidingerova knihovna – jedna z nejstarších v ČR

Kulaté výročí slaví letos i hlavní knihovna, sídlící na strakonickém zámku. Byla totiž založena před 170 lety – jako jedna z prvních u nás. Oslavy se budou konat v pátek 7. 6. Více o nich i o výročí samotném napíšeme v červnovém čísle. -ah-

Etologie pohlavního výběru u ptáků s malým srovnáním s rodem Homo sapiens

Dívám se z okna a sleduji počínání jarem zmámeného špačka. Pěje svoji píseň lásky, třepe křídly a poskakuje po větvi. Chvilkami nalétává na přihlížející samičku. Ta je zatím ostýchavě neaktivní. Na vedlejší větvi sedí další snaživec. Není tak drzý, zato jeho píseň zní opravdu náruživě. Pro kterého se asi rozhodne?

Samice špačka si svého samce vybírá pečlivě. Budoucí partner by měl být nejhezčí, nejlepší a nejpracovitější. Bude jí pomáhat sedět na vejcích i se starat o mláďata a chránit hnízdo. Jejich svazek vydrží celou sezónu. Vyvedou spolu nejspíše dvakrát mladé. S koncem teplého počasí skončí také jejich vztah. Podobně to má i kos, který zrovna přilétl pod strom se špaččími milenci a s vervou se pustil do svého rivala, jiného kosa, který se opovážil vletět na jím kontrolované území. Zřejmě tu někde bude mít kosí partnerka hnízdo. Kosí samci sice nesedí na vejcích, ale jsou v době hnízdění silně teritoriální. Chrání své budoucí potomstvo. A také střeží věrnost své partnerky. Protože kos nikdy neví...

Dokonce i u monogamních ptáků, kteří uzavírají trvalý vztah na celý život, se občas vyskytne nějaká ta nevěra. Také u symbolického ptáka partnerských vztahů, labutě, byla odhalena nevěra testy DNA u vajec v hnízdě. Ale pozor. Když nevěra, pak tedy tajná. Protože na tom, aby samičku partner, pomocník a ochránce, neopustil, záleží. Proč to tedy vůbec riskovat? Věřím, že podstatou nevěry u samce je touha zplodit co nejvíce potomků. Podstata nevěry samice je jiná. Samice touží dopřát svým budoucím potomkům co nejlepší geny. Je dobré najít si partnera, který se o samici ve snůšce dobře postará. Když není v dohledu jiný, než tento - s krátkým ocasem a vyškubaným peřím, co naplat. Jaro je v plné síle, pohlavní rozmnožování ovládá tělo. Když však, po spárování, zavítá na zdejší strom nádherně vybarvený švihák s dlouhým ocasem, nejspíše bude mít špaček co dělat, aby špaččí samička tajně nenasadila starostlivému partnerovi parohy. A tak ne jeden hnízdící pár vychovává nevlastní sourozence. Z pohledu morálky možná nemorální. Z pohledu evoluce výborná strategie.

Přesto, péče o neschopné neopeřené nenasyty je náročná věc. A proto se vyplatí spojit se v pár a starost si rozdělit. Vyplatí se to i samci, jelikož i on touží své potomky dovést k dospělosti. Nestačí jen předat geny. Oč více sil stojí potomka vychovat, o to silnější a déletrvající bývá pouto. Nepřízeň, zdá se, spojuje. A k tomuto spojení je třeba najít toho nejlepšího!

Kdyby na světě byli pouze dokonalí jedinci, bylo by po starostech. Avšak jinakost je z hlediska života nutná, vede ke změnám, které pomáhají živočichům přestát přírodní změny i parazity, s nimiž svádějí těla živočichů nerovný boj. Kdo přežije, má potomky... Potomci, jež přežijí, mají další potomky.. atd. Každá další generace je vítězná. Vítězná? Zřejmě příliš nepřesné. Vítězství je dokončený děj. Což evoluce rozhodně není. Spíše se jedná o uzavřený kruh. I proto nejsou jen nejhezčí samci a nejhezčí samice. Jsou také průměrní a podprůměrní. Rozmnožovat se touží všichni. Však kdož ví, jestli právě určitá nevhledná mutace nezaručí další generaci nějaké výhody? A co je vlastně dokonalé? Z jakého pohledu?

Pořád ještě píšou o zajímavostech z ptačího milostného života? Je překvapivé, jak málo, po vývojové stránce, máme s ptactvem společného a zároveň kolik společných rysů shledáme s krmivými ptáky po stránce sexuální. Krmivými ptáky rozumíme ty, kterým se rodí nesamostatná mláďata. U většiny ptáků, jež mají to štěstí a jejich mláďata se po vyklubání sama užívají, se stará povětšinou jen jeden rodič. U zástupců hrabavých, tedy kuřic, pávic, tetřevích samic, bažantích slepic a mnohých dalších, si vybírá... více či méně dobrovolně, samička. A tak nějak samozřejmě, protože každá chce to nejlepší, bývá vybrán jen jediný samec, který obhospodařuje svůj harém. O potomstvo se stará slepička. I u lidí jsme v minulosti zaznamenali polygamii. Například turecký sultán ve svém paláci Topkapi měl v určitém období i tisíc žen. To však je možné jen v případě, že si muž nemusí dělat starosti s tím, jak užívá své partnerky a své potomstvo. Proto polygamii u lidí považují spíše za výstřelek než za běžnou normu. Polyandrie (jedna samice má více samečků) je vzácná u ptáků i u lidí a to z toho důvodu, že samice je snůškou, či těhotenstvím, tak jako tak limitována a více mláďat neodchová, ať má jednoho nebo více partnerů. Zato snaživý sameček může zplodit nekonečně mnoho potomků. Monogamie se však vyplatí právě tam, kde bez péče obou rodičů mláďata hynou či jsou znevýhodněna oproti okolí.

Předpokládám, že všichni živočichové tu mají primární úkol. Zanechat po sobě co nejvíce životaschopných potomků. To, že tu jde také o kvalitu, vysvětluje, proč se, jak ptáci tak lidé, zabývají tak důsledně výživou i výchovou svých potomků. Vybírají si opticky nejzajímavější partnery, aby měli co nejkvalitnější potomstvo. Což vede ke lstím a předvádění. Pohybujeme se v kruhu a celé to soukolí se roztáčí na plné obrátky právě na jaře. A pro tu dynamičnost a úchvatnost sexuality, ať ptáků, savců, hmyzu či rostlin, mám jarní období ze všech nejraději. Je na co se dívat!

Jitka Komanová

Kresba Jitka Komanová

Stromy běžné a zajímavé? - XIV.

V tomto článku se zkusíme podívat do „javorologie“ původních druhů.

Javor mlč (*Acer platanoides*)

Pro javor mlč je právě končící duben obdobím objevování prvních lístečků. Je to jako by se z pupenů začaly vystrkovat zelené prstíčky - a najednou je list venku. Jsou u tohoto druhu dlanitě laločnaté, většinou s ostrými cípy. Ještě před olistěním se na jaře na koncích větviček objeví zelenavě žluté květy v rozmáchlých latách. Ty jsou posléze vystřídány plochou dvojnázkou, jejíž křídla vůči sobě svírají tupý úhel. Javor mlč patří také mezi první semenáčky, které můžeme potkat, když rozhrábeme vrstvu listů nebo hrabanku. Puklá nažka poskytuje základ pro malý semenáček, který je zprvu ohnutý a posléze se narovná a rozprostírá své první lístky připomínající uši zajíce. Pupy mlče jsou na

Javor mléč krátce před rozkvětem - u Domu kultury ve Strakonících, foto -vh-

je, jak jsem již popsal, borkou, ale také tvarem listů. Jsou rovněž dlanitě laločnaté, avšak jejich zakončení je tupě špičaté. Pupeny jsou opět postavené proti sobě, avšak od větvičky odstávají jako růžky a mají jinou barvu (zelenavou). Odlišují se i květy a plody. Javor klen má rád vlhko a chlad. Proto jej spíše najdeme v horských oblastech. Uvádí se, že dokáže růst až do nadmořské výšky 1500 metrů. Tam však nedosahuje tak mohutné velikosti jako v nížinách. Jeho dvojnažka je více sevřená než u předchozího druhu. Je stromem ceněným jak lesníky, tak hudebníky. Poskytuje totiž velmi kvalitní dřevo na výrobu hudebních nástrojů. Ale velmi často se také používá jako okrasný strom pro parkovou výsadbu. Často jej můžeme vidět v červenolistém kultivaru. A kde jej ve Strakonících a okolí najdeme? Na mnoha místech. Pěkné javory kleny jsem viděl například v Domanicích. Bohužel řízením osudu jeden z nich už zmizel. Za zmínku stojí i klen, který se nalézá před Střední průmyslovou školou ve Strakonících. Zdá se ale, že kvůli velkému pokrytí okolní plochy dlaždicemi trpí tento chladno a vlhko milující druh přísuškem. -vh-

Použitá literatura:

POKORNÝ, Jaromír a kol.: Stromy, Aventinum, 1998

větvičky přisedlé a vždy proti sobě. Mají narůžovělou barvu. Jak jsem již napsal úvodem, javor je naším původním druhem. Vyskytuje se většinou v nadmořské výšce okolo 500 m. Je stromem rovným, v mládí rychle rostoucím. Jeho borka je v mládí hladká, ve středním věku podélně vrásčitá. Javor má hodně mízy a to poznáme, když jej mimoděk poraníme. Jeho dřevo voní do kysela. Javor rád obsazuje zapomenutá stanoviště a daří se mu na humózní půdě. Je dosti odolný proti znečištění ovzduší, a proto se hodí do lidských aglomerací. Má však i důležitou úlohu v lese. Jak díky dřevu, byť méně hodnotnému, ale také díky mohutnému listoví, poskytujícímu dostatečný úkryt pro rozličné živočichy. Jeho listí tlí dobře a půdu nezhoršuje. Dřevo se hodí jako stavební dříví, ale nechá se použít i na méně namáhané části našeho náradí. S javorem mléčem se setkáme takřka všude. Je přítomen v Rennerových sadech, na Podskalí, při Mlýnském náhonu... A tak jsem namátkou jeden vyfotil. Publikovaný javor nepatří zrovna mezi ty výstavní, ale vzhledem k jeho poloze u Domu kultury je zcela určitě stromem, který bychom neměli přehlížet.

Javor klen (*Acer pseudoplatanus*)

Když vidím javor klen, jedná se většinou o mohutný strom, který má pěknou, mírně nahnědlou, skoro lupenitou borku. Strom, který ční většinou vysoko. Od javoru mléče se odlišuje,

Javor klen před SPŠ ve Strakonících, foto -vh-

Veget na pokračování – 15. díl – Vitaminy rozpustné v tucích

Skupina živin zahrnující vitaminy A, D, E a K má v našem organismu řadu zásadních funkcí. Jejich povaha umožňuje skladování v těle po dobu delší, než je tomu obecně u vitaminů rozpustných ve vodě. Při respektování některých zásad je možné jejich potřebu dostačujícím způsobem pokrýt i ze stravy na rostlinném základě.

Vitamin A

Tento vitamin se vyskytuje v přírodě ve dvou formách. Jako retinol z živočišných zdrojů a karotenoidy (přírodní rostlinná barviva), které jsou provitaminem, z něhož se živina tvoří. Vitamin A je nezbytný pro dobré vidění, počátečním příznakem hypovitaminózy je šeroslepost. Nevýhodou retinolu je jeho obsah v problematických zdrojích – tučné živočišné potraviny (játra, žloutek, plnotučné mléčné výrobky), které mají řadu negativních dopadů při jejich časté konzumaci. Druhým problémem je riziko hypervitaminózy (předávkování vitaminem A z tohoto zdroje). Ta je nebezpečná zejména pro těhotné ženy. Možnost regulace jeho množství v těle je omezená. Tento problém nehrozí u rostlinných (provitaminových) zdrojů, neboť syntéza vitaminu A z nich probíhá dle aktuální potřeby. Zbytek provitaminu se skladuje v játrech a v kůži. Nejvýznamnější látkou z této skupiny je beta-karoten. Karotenoidy jsou součástí žlutooranžové a tmavě zelené zeleniny a ovoce – mrkev, meruňky, špenát, brokolice...

Vitamin D

Jedná se o skupinu látek hormonálního charakteru. Nejvýznamnější z nich jsou vita-

miny D₂ a D₃. Funkce tohoto vitamínu je zejména v metabolismu prvků naší opěrné soustavy – vápníku a fosforu. Nedostatek vitamínu D může vést k problémům kostí a zubů, v extrémních případech až k onemocnění křivici (rachitis). Specifikum tohoto vitamínu spočívá v jeho tvorbě z provitaminu v kůži při oslunění. Tato skutečnost představuje významnější zdroj vitamínu, než je jeho příjem potravou. Samozřejmě je nutno počítat i s negativy přílišného slunění. Různé zdroje však uvádějí poměrně krátkou dobu expozice, která je nutná pro pokrytí denní dávky. Řádově se v letním období pohybuje v rozmezí minut nebo několika desítek minut (dle zeměpisné šířky a velikosti odhalené plochy kůže). Určitý problém může nastat v zimním období, kdy je tento zdroj významně omezen. Na druhou stranu se u tohoto vitamínu udává zásoba ve tkáních na dobu 2 – 4 měsíce, což může korespondovat s dobou omezeného slunečního svitu. V potravě se i tento vitamin, podobně jako předchozí, vyskytuje ve dvou základních zdrojích. Vitamin D₂, zastoupený v rostlinné říši (např. v houbách), představuje spíše doplňkový zdroj – má přibližně o polovinu menší využitelnost. Vitamin D₃ se podobně jako vitamin A vyskytuje v tučných potravinách živočišného původu (tučné mořské ryby, vnitřnosti). To však opět přináší riziko souběžné konzumace nebezpečných látek, kumulujících se právě v těchto tkáních (těžké chovy a perzistentní chemické polutanty). Navíc se i obsah vitamínu D v živočišných potravinách vzhledem k industrializaci zemědělství neustále snižuje. Některé prameny uvádějí problematické zásobení vitamínem D u lidí bez potravinového zdroje vitamínu D₃ (veganů). Proti těmto tvrzením hovoří skutečnosti o rostlinných zdrojích vitamínu D₂, tvorbě vitamínu z prekurzoru ve slunečním záření osvícené pokožce (v menší míře probíhá i v zimním období), možnosti zásoby vitamínu v tkáních po dobu několika měsíců a vitamínem D fortifikovaných běžných potravinách (kterých je v současné době široká nabídka). Hypovitaminóza se tak vyskytuje napříč celou společností bez většího vlivu stravy – zejména u malých dětí (kvůli omezeným možnostem oslunění pokožky) a u starších lidí (zhoršený metabolismus vitamínu).

Kvalitní rostlinné oleje, nejen zdroj některých vitamínů, ale také živina důležitá pro jejich vstřebávání, foto - zdroj: www.vitalia.cz

v rostlinných olejích (sójový, kukuřičný, slunečnicový...) a také v celozrnných potravinách. Živočišné potraviny naopak obsahují tohoto vitamínu pouze omezené množství. V lidském těle se skladuje po dobu 6 – 12 měsíců.

Vitamin K

U tohoto vitamínu je naopak naše možnost ho v organismu skladovat menší (1 až 2 týdny). Je nezbytný pro krevní srážlivost. Nejbohatším zdrojem tohoto vitamínu je tmavě zelená listová zelenina (špenát, brokolice, kapusta, hlávkový salát), menší množství vitamínu se vyskytuje v mnoha dalších potravinách (rostlinného i živočišného původu).

Vlastnosti čtyř vitamínů rozpustných v tucích můžeme využít i při kulinářských úpravách pokrmů, resp. určitými zásahy ovlivnit zastoupení vitamínu ve výsledné surovině. Při tepelných úpravách rostlinných potravin bohatých na tyto vitamíny bychom měli využít kvalitních rostlinných olejů, do kterých vitamíny přecházejí. Omezí se tak jejich tepelná degradace. Neméně důležité je také rozumné zastoupení tuků ve stravě, které pomáhá zvýšit vytěžitelnost těchto vitamínů. -jj-

O čejce chocholaté – „kníkávé“

Přišlo jaro a s ním i chození po přírodních lokalitách a pozorování, kde se co nového objevilo nebo zaniklo. V minulém roce jsem psal o okolí řeky Otavy a nedávno jsem si na to vzpomněl v souvislosti s pozorováním jednoho druhu bahňáka, čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*). Před 20 – 30 lety se jednalo o ptáka zcela běžného. Stačilo vyjít do luk, třeba do nedalekého Častavína nebo k chobotům řeky Otavy u Přeborovic, a čejku bylo možné potkat a nechat se vyhánět z polí a luk jejím naletováním a naříkáním. Občas bylo možno najít i její kroupenatá vajíčka, která byla položena v mělké jamce. Dnes to bohužel tak není. A tak, když se čejčí hlas ozve, zpozorním. Snad mně to připomene mládí, ale spíše se rozhlédnu po okolí a začnu přemýšlet o tom, co by čejku mohlo na její lokalitě ohrozit.

Příliš mnoho lokalit v okolí Strakonice už není. S jednou se mohou potkat účastníci transferu žab při Volyňské silnici u silnice I. třídy č. 4. Jiná je opět u silnice z Lázu do Radomyšle, pod bývalým vysílačem. Chrašťovičtí obyvatelé ji mohli pozorovat nedaleko rybníku Malduchy. Ochuzeni nebudou ani cestovatelé na Vodňansku, kde před Skočicemi jsem čejky chocholaté pozoroval také. Zajímavá lokalita je na loukách při Lidmovicích. Ale tu nejlepší, pro Strakoničáky, jsem si nechal na konec. Nalézá se u Střelského rybníku. Zde je podmáčené pole s malou tůňkou a kus dál podmáčená louka s hlubokými kolejeji od zemědělské techniky. A to je to právě pro čej-

ky. Každým rokem je zde možno pozorovat od 16 do 20 jedinců čejek a k nim se připlétají i kulíci říční. Naposledy v dubnu byla tato lokalita prohlédnuta Ing. Radimem Pauličem a Pavlem Leischnerem. Nedávno se mně podařilo zde pozorovat i zmiňované kulíky říční. Zdá se, že lokalitě nehrozí žádné nebezpečí. Ale čejky se kvůli vlhčí zimě s hnízdištěm posunuly na poli více k cestě. Doufejme, že dosavadní zemědělské práce budou prováděny jako každý rok a čejky v klidu vyhnízdí. Kromě čejek a kulíků je zde možno vidět volavky popelavé, skřivany polní, ze savců srnce, zajíce, v potoku ondatru pižmovou. Nad tím vším se občas objeví káně lesní, ale ta se na „čejkoviště“ příliš neodvažuje. Je tu možno vystopovat lišku obecnou, ale také divoké prase a z těch nejmenších pro šnekomily: hned u „čejkoviště“ páskovka keřová, srstnatka chlupatá, skelnatka drnová. Při stráni u polní cesty do Starého Dražejova suchomilka obecná.

Jedno z mlhavých rán na „čejkovišti“ u Střely, foto -vh-

Na lokalitu se snažím upozorňovat každý rok příslušné státní orgány ochrany přírody. Je i pravidelně zapisována jako hnízdiště čejek na stránky pozorování ČSO. Případné návštěvníky (pěší i na kole) prosím, aby do „čejkoviště“ bez vážných důvodů nevstupovali. Stejně tak by měli v tomto místě udržet své čtyřnohé kamarády na vodítku. Ale jinak je zmiňovaná lokalita přímo výstavní. Hrany mezi jsou osázeny domácími druhy stromů a část při zmiňovaném „čejkovišti“ byla obohacena výsadbou starých odrůd ovocných dřevin. Před samotným stoupáním do Starého Dražejova je pěkná mez a polokulturní loučka poskytující potravu motýlům. Když se dostanete pod první domy Starého Dražejova, doporučuji nepřehlédnout husté trnkoví, které je plné drobného ptactva. Třeba i ubývajících vrabců domácích, zasluhujících si naši pozornost také. Takže koukat je na co. A ještě malá poznámka na konec: čejka chocholatá byla ptákem roku 1995 a pěknou brožurku je možno stáhnout z [tohoto odkazu](#) -vh-

Neblázni, stejně nic nezměníš...

... a ještě budeš všem pro smích. Kolik ochránců přírody, a kolikrát, tohle už slyšelo. Od kolika lidí. A nejčastěji asi od těch nejmilejších. Kolik elánu to vzalo, jak moc to zamrzelo, kolik lidí to nakonec i odradilo od snahy naslouchat svému svědomí a řídit se podle něj. Jak snadno se té myšlence podlehne, že nemá cenu se o něco pokoušet, protože jeden člověk to nevytrhne.

Je to pravda, jeden ne. Ale podobně nedokáže jeden člověk narušit přírodu tak, aby se území s výskytem vzácných (původně všude hojných) druhů musela složitě obhospodařovat a tak tak udržovat při životě. Aby ten, kdo by rád studoval nějaký fungující ekosystém, musel někam daleko cestovat. A to bohužel autem, protože veřejnou dopravou se tam nedostane. Aby někdo, komu tento stav leží na srdci, musel čelit nepochopení a posměchu. Jeden člověk nedokáže něco takového přivodit, a přesto se to vše děje. Je ale plno příkladů i z „druhého tábora“, jak se jednotlivci nakonec nasčítali do velkého množství. Třeba už to samo, že teď píšu česky. Když nám předkové náš jazyk hájili, jistě také pochybovali, a nedali se. -ah-

Hořec jarní (*Gentiana verna*)

Hořec jarní je menší vytrvalá rostlina s blankytně modrými pěticípými okvětními plátky a s bělavým středem. Rostlina kvete od konce dubna do začátku května. Centrum rozšíření hořce jarního leží ve střední Evropě (zejména Alpy a Předalpi, severní Apeniny, Karpaty), izolované lokality dosahují do Pyrenejí, ale i do Anglie a západního Irsku. Na sever od Alp přežívá na reliktních stanovištích.

Roste na pastvinách a krátkostébelných vlhkých loukách, většinou na minerálně bohatých půdách. V České republice byl v minulosti hořec jarní roztroušený asi na 60 lokalitách. V jižních Čechách se nacházelo několik desítek lokalit – především na Blatensku a Písecku, kde bylo možné najít tisíce kvetoucích rostlin. Vlivem drastických meliorací a rozorávání luk všechny tyto bohaté lokality zanikly.

V nejbližším okolí Strakonice rostl hořec jarní kdysi u Domanic (herbářový doklad z konce 19. století) a u Rovné.

Na lokalitě u Rovné byl druh objeven v roce 1957 botanikem RNDr. J. Moravcem a tehdejší početnost hořce byla odhadnuta na 500 až 1000 kvetoucích rostlin na ploše 35

Hořec jarní, foto Radim Paulič

arů. Lokalita sloužila dříve jako obecní pastvina, také se zde hrál fotbal. V roce 1972 byla lokalita vyhlášena za chráněné území. Ochrana území měla paradoxně neblahý vliv na populaci hořce, protože louku brzy ovládla jiná rostlinná společenstva. Až její pravidelné kosení přispělo k rozmachu populace hořce. Zničující dopad na populaci hořce mělo v minulosti i pohnojení louky minerálními hnojivy, které nedopatřením provedlo zemědělské družstvo. V roce 1995 byla místa s výskytem hořce jarního oplocena a v těchto ohrádkách jsou prováděny speciální zásahy pro posílení jeho populace. Zbytek plochy je pravidelně dvakrát ročně kosen. V současnosti se na lokalitě vyskytuje pouze několik květonosných lodyh a existence rostlin je nejistá. Od roku 2008 do roku 2012 probíhal v NPP Rovná záchranný program AOPK ČR pro hořec jarní.

V současnosti se jedná o jednu ze dvou posledních lokalit hořce jarního v ČR (druhá recentní lokalita leží v CHKO Jeseníky).

Ing. Radim Paulič, ZO ČSOP Strakonice

Pozvánky - květen 2013

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Uklidíme si Volyňku

Sobota 11. 5. od 13:00, sraz na Dubovci ve Strakonících, nebo u volyňského koupaliště

Akce v rámci mezinárodní kampaně „Uklidíme svět! - Clean up the world!“. Obě skupiny vyrazí proti sobě a sejdou se na jezu ve Strunkovicích, kde bude připraveno posezení a občerstvení. Délku trasy můžete zvolit individuálně a pro cestu zpět využít vlakového spojení. S sebou vezměte pouze rukavice. Pytle a svoz odpadků bude zajištěn.

Kurz zdravého veg(etari)ánského vaření - Vege grilovačka

Úterý 21. 5. od 18:00, obchod zdravé výživy „Ječmínek“ (Lidická 195, Strakonice)

Zakončení druhého ročníku kurzů zdravého vaření. Přesvědčíte se o tom, že bezmasé grilování nabízí na rozdíl od toho „klasického“ nekonečné množství možností a chutí.

Farmářské trhy

Pátek 10. 5. a 24. 5. od 14 do 18:00, I. nádvoří strakonického hradu

Přijďte si nakoupit čerstvé farmářské zboží cestou z práce nebo před odjezdem na víkend. Aktualizovaný seznam prodejců [zde](#). Všechny produkty s kontrolou původu a kvality. -jj-

Pobočka ŠK a ZO ČSOP zvou dospělé i děti:

Přírodovědný výlet

Sobota 4. 5., sraz ve 4:45 na nádraží ČD, v 5:02 se odjíždí vlakem (a pak autobusem) do Borovan. Bude i možnost přidat se k místní akci **Vítání ptačího zpěvu** (pozorování, poznávání podle zpěvu...). Zpět lze jet v 13:35 nebo v 17:35.

Tvořivý podvečer s p. Janou Věženskou – korálkové náušnice a přívěsky

Pondělí 6. 5., 17:00 – 19:00 hod. v půjčovně v Husově ulici č. 380 (lze přijít kdykoliv mezi 17. a 19. hodinou, třeba jen na podívání). Potřeby budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní: větší korálky, vlasec, komponenty (afro háčky či jiné zapínání, kroužky), nůžky.

Karel Skalický – Nejdražší semena strakonská

Středa 15. 5., sraz v 18:00 u kostela sv. Václava. Příběhy zajímavých osobností nasázených hrobaři kolem kostela sv. Václava na Lomu. Náhrobky, osudy, slova, básně. **Delší podvečerní procházka po hřbitově s regionálním historikem Karlem Skalickým.** Budeme mít klíče i od kaplí. V případě silného deště apod. přejdeme na hrad do sucha.

Přírodovědný výlet (cca 12 km)

Sobota 18. 5., sraz ve 12:15 u mapy na autobusovém nádraží, ve 12:30 jede vodňan-

ský autobus do Drahonice. Odtud půjdeme po zpevněných cestách **přes smíšený les Míchov do Ražic**, kde budeme pozorovat vodní a jiné ptactvo. Zpět jede vlak např. v 17:51 nebo v 18:40.

Další společné hraní na kantely

případně i další nástroje. Neděle 26. 5. **od 18:00 na pobočce Za Parkem** ve spolupráci s o. s. Spona. **K poslechu nebo i zpěvu zveme také veřejnost.**

Kompostování – nejen na zahradě

Středa 29. 5. od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia. Přednáška **Ing. Jana Juráše** s promítáním. Teoretické poznatky i praktické rady.

Páteční schůzky kroužku MOPÍKŮ

Pro děti (od nejtělejšího věku), rodiče a další zájemce. Lze chodit i nepravidelně. **Sraz vždy v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO. 3. 5.** pojedeme do Řepice **na lanové hřiště** (zpět pěšky po zpevněných cestách), **24. 5.** se podíváme na farmářské trhy a pak půjdeme **na Šumavskou** (na hřiště a podívat se na rozkvetlou skalku). Další květnové schůzky budou **ve znamení květů** – budeme se z nich těšit, zkoumat jejich rozdíly, mikroskopovat, povídat si o opylování...

Výstavka kvetoucích rostlin na určování, akce Paměť strakonických stromů a Nejmilejší knihy

V půjčovně pro děti a dospělé na pobočce Za Parkem. Více na www.csop-strakonice.net, na 380 422 720 nebo přímo na pobočce. **-ah-**

Na červen připravujeme:

Oslava 10. výročí pobočky Za Parkem

Středa 5. 6. Koná se na pobočce (Husova ul. č. 380) od 14 do 18 hod. Bližší seznámení s činností pobočky, Ekoporadny a CEGV Cassiopeia. Výstavka z historie i současnosti, vege-grilovačka a další pohoštění, ukázky z akcí „Burza námětů na cestování“, „Nejmilejší knihy“, „Paměť strakonických stromů“ aj., stolní hry pro velké i malé (scrabble, šachy, Blitz, ovčín, 3D piškvorky...), ukázky výrobků z Tvořivých podvečerů, koncertík kantelistů, skládání papírových vlaštovek a hry s nimi a další tradiční i méně známé zábavy inspirované činností pobočky a světem literatury. Přihlašování nových čtenářů zdarma.

Oslava 170. výročí Šmidingerovy knihovny

Pátek 7. 6. od 14 do 23 hod. na II. nádvoří strakonického hradu. Bohatý program pro děti i dospělé. Např.: divadlo T. Novotného, divadlo Trakař, DS Čelakovský, vystoupení skupiny historického šermu Markýz, tanečních souborů DDM, hudebních skupin Pískomil, When it rains a Kicking Apricot. Farmářské trhy na I. hradním nádvoří. Bohatý doprovodný program, občerstvení. Prohlídka knihovny, přihlašování nových čtenářů zdarma.

Drobné smetí

Šumava stále v ohrožení

Výherce „Ropáka roku“ ministr životního prostředí Tomáš Chalupa pokračuje ve svém tažení proti NP Šumava. K faktické likvidaci už stačí pouze to, aby nový zákon o NP Šumava prošel vládou. O smutných událostech posledních týdnů informuje např. Hnutí Duha [zde](#) nebo [nové číslo časopisu Dáblík](#). Proti situaci v Česku se v otevřených dopisech vyjádřilo více než 70 osobností ochrany přírody z celého světa (ředitelé významných národních parků, vědeckých a odborných institucí).

Zápisy z posledních akcí pobočky ŠK Za Parkem a ZO ČSOP Strakonice

najdete [zde](#), [zde](#) a [zde](#).

Informační servis Zdravého města Strakonice

je novým elektronickým médiem strakonické radnice, které informuje o projektech, akcích a počinech Zdravého města a jeho partnerů. Více informací k bulletinu a jeho odběru naleznete [zde](#).

Fotoreporty z akcí Ekoporadny

Dubnové akce Ekoporadny byly zachyceny hledáčkem fotoaparátu. Fotky naleznete ve [fotogalerii](#) na webu Šmidingerovy knihovny (stejně jako akce pobočky aj.). Podívejte se, pokud jste si nechali uniknout [Farmářské trhy](#), [Exkurzi do sběrného dvora a spalovny odpadů](#), [Kurz zdravého veg\(etari\)ánského vaření](#) nebo přednášku [Větrání a přitápění objektů sluncem](#).

Pro úsporu času a větší efektivitu práce

Pokud jste fanoušky time managementu nebo jenom máte pocit, že nejste ve svých činnostech příliš efektivní a cítíte, že byste mohli ušetřit dost času lepším rozvržením činností, můžete se inspirovat vynikajícím, výstižným článkem na toto téma [zde](#). I pro ochranu přírody se dají využít techniky původně vytvořené pro vrcholové managery. -jj-

Literární okno

Psaní do šuplíku

... neboli bez brzké zpětné vazby, to je asi všeobecně známý pojem. A podobné je to s různými aktivitami – zabýváte-li se něčím, co třeba až po letech přinese nějaký hmatatelný výsledek, to je nevděčné a neoblíbené. Navíc se může stát i to, že až po letech zjistíte omyl a s pocitem promarněného času se až dodatečně snažíte ho napravit. A zase tak, že je to běh na dlouhou trať, bez jistoty, jak to dopadne. Kdo se věnuje ochraně přírody, ten asi přesně ví, o čem mluvím. Ať jde o činnosti v terénu nebo třeba právě o psaní. Může být i veřejné, i třeba s dobrým ohlasem, jako je tomu s naším Kompostem, ale bohužel málokdy se vymyká z typického „oslovování oslovených“. Nechceme nikoho přesvědčovat, jen inspirovat ke změnám, které by prospěly jak přírodě, tak lidem, a ještě navíc by byly celkem snadné a „bezbolestné“. Ti, kdo původně nebyli s námi na jedné vlně, ale díky novým informacím své názory přehodnotili, sice existují, ale jsou mezi našimi čtenáři samozřejmě v menšině. I když jsme moc vděční za všechny a stojí nám za to psát pro ty první i pro ty druhé, pocitu „psaní do šuplíku“ se tu a tam neubráníme, to je celkem jasné.

Ale není na místě si z toho něco dělat. A máme velký obdiv k těm, kdo nám v trpělivosti při psaní mohou být vzorem. Patřili k nim i mnozí z největších velikanů - jedním z nich byl právě **Ota Pavel** (viz str. 14 v [č. 4/2013](#)). Nebo **Květa Legátová**, o níž jste si mohli přečíst v čísle 1/2013. Psala do šuplíku po celá desetiletí. Autorka jedné z mých nejmilejších knih „Moji milí bratři“, **Helena Čapková**, psala stejně tak dobře, jako bratři, ale byla hlavně starostlivou manželkou a matkou dvou dcer, a tak své vzpomínky zapisovala, jen jak to šlo – a přesto je její pohled na všechny blízké nad pomyslením hluboký a důkladný, provázený nesmírným pochopením. A tak bych mohla jmenovat plno dalších.

Úplně mimořádné postavení v literatuře mají ti, kdo psali „do šuplíku své paměti“, bez možnosti si něco zapsat, natož vydat – např. **Václav Renč**, odsouzený ve vykonstruovaném procesu. Byl násilně odtržen od milované ženy a celé rodiny, zrovna on, kdo napsal tak nádherné verše o ještě nenarozeném dítěti („*Ve člunku bezpečném jak rákosníček v síti tak tiše přebýváš a lačnost bytí jen v lehkých poryvech se hlásí v tichu tvém jak únorová země pod sněhem, jak klíček pod hromádkou prsti zdviženou...*“). Odešel do vězení v roce 1951 od čtrnáctiletého syna, osmileté dcery a od svého nejmladšího, který byl v té době právě ještě nenarozený, a vrátil se k nim až po 11 letech! Napsal svou „Popelku nazaretskou“ a další verše většinou tak, že to vše nosil v hlavě on i jeho spoluvězni a teprve po letech vznikly knihy. Lahodně plynoucí rytmus těch básní je podobně neuvěřitelný jako okolnosti jejich vzniku, a stejně tak celý obsah, zvláštní nezvyklé rýmy, bohatství slov a jejich osobitých spojení.

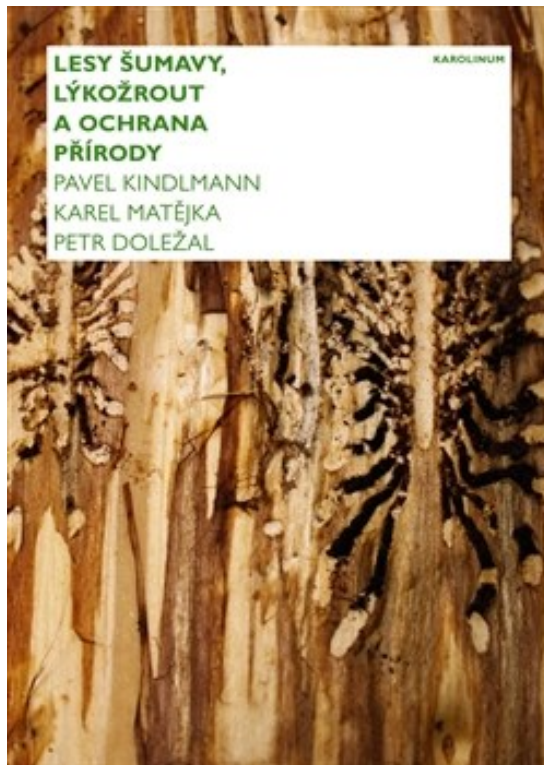
„...A věčné lásky děj se snová, vždy znova, s každou duší znova...“ - místo toho, aby se básník vrátil zlomený, zatrpklý a zlý. I když psal „v nejneprostší samotě“, uchoval si vědomí, že: „... **Ještě se ve mně chvěje až k prasknutí nad strunou beznaděje ta vyšší, ta, jež přinutí i život, jenž byl vpůli přetát, do písně vzlétat...**“ -ah-

Lesy Šumavy, lýkožrout a ochrana přírody - Pavel Kindlmann, Karel Matějka, Petr Doležal

V [Kompostu 09/12](#) jsme na straně 14 přinesli recenzi na knihu „Co vyprávějí šumavské smrčiny“ od Prof. Hany Šantrůčkové. Před několika měsíci se ve fondu Ekoporadny objevila kniha, pojednávající o stejném tématu, leč v mnoha ohledech odlišná. Vědecká publikace tří hlavních autorů (Prof. RNDr. Pavel Kindlmann, DrSc., Ing. Karel Matějka, CSc., RNDr. Petr Doležal, Ph.D.) reflektuje i aktuální dění na Šumavě včetně kauzy z léta 2011. Obě dvě publikace mají pro mě obrovskou hodnotu, i když každá z jiného důvodu. Na populárně-naučné knize paní Šantrůčkové si nejvíce cením její stravitelnosti i pro laického čtenáře. V případě druhé knihy se jedná o striktně vědeckou práci se všemi atributy (výborně zpracovanými), které se od takové knihy očekávají. Její četba, která by měla vést k pochopení celé problematiky, tak předpokládá již nějaké základní znalosti tématu. Autoři v rámci publikace probírají šumavskou problematiku z co mož-

ná nejširších souvislostí a věnují se demytizaci obvyklých třecích ploch „šumavské pravdy“.

Hned v úvodu knihy je rozebrán klíčový fakt, který je však v tahanicích často opomíjen. Zcela pochopitelně vysvětluje Šumavu jako jeden z posledních ostrůvků přírodě blízké krajiny, kde by měla být bezzásahovost v nejcennějších partiích nedotknutelná. Hospodářské využití by mělo stát zcela na jiné úrovni a stranou od pozorování přirozených přírodních pochodů. Velmi podrobně je rozebrán model lesních vegetačních stupňů, který má za úkol posoudit původnost a přirozenost porostů v rámci všech šumavských oblastí, což je důležitý nástroj pro jejich ochranu. V dalších částech textu autoři rozebírají historické souvislosti hospodaření na Šumavě a některé další faktory (historicky se opakující gradace lýkožrouta, oslabení smrků vlivem imisí nebo polomů), které hrají v současném stavu velmi důležitou roli a které současným způsobem hospodaření v podstatě nemáme šanci změnit. Kapitoly o biologii a ekologii lýkožrouta smrkového rozebírají již současně některé zásady hospodaření pro minimalizaci jeho destruktivních účinků - scelení jádrových území, vytvoření nárazníkové zóny s vysokou úrovní zásahovosti, přiblížení se přirozené druhové skladbě porostů dle vegetačních stupňů, věková a druhová různorodost porostů. S těmito zásadami souvisí důležitý fakt, který je současným vedením parku přehlížen. Aktivní kůrovcový management je proti lýkožroutu sice lesnický poměrně účinný, ale není možno jej aplikovat plošně a v nejcennějších partiích NP. Vytvořením holosečí dojde k degradaci těchto území a jejich přetvoření na hospodářské lesy. V sázce jsou zde velice cenné klimaxové smrčiny a také ohrožené druhy zvířat (např. tetřev hlušec). Negativní vlivy na ekosystémy a jejich obyvatele jsou rozebírány na základě vědeckých poznatků přímo z terénu. V posledních kapitolách je prostor věnován mediálně známé kauze kácení v oblasti Ptačího potoka. S přihlédnutím k zonaci lokality, době a místům gradace kůrovce dokumentují autoři zásah nejen jako neadekvátní, ale také jako naprosto zbytečný. Dovětek knihy je věnován chystanému záměru výstavby lanovky Klápa-Hraničník, který je exemplárním příkladem dnešního přístupu k místům s nejvyšší přírodní hodnotou.

Pokud hledáte ucelenou publikaci, která s přihlédnutím k aktuálním informacím rozebírá šumavskou problematiku z nejpodstatnějších úhlů pohledu a nenecháte se odradit vědeckým pojetím a strukturou knihy, určitě po ní sáhněte. Nejedná se o filozofické zamyšlení, ani politickou agitaci, ale o rozsáhlý a kvalitní soubor nejnovějších vědeckých poznatků na téma Šumava a kůrvec, které je v této době možné sehnat. -jj-

Dvě nové regionální autorky – M. Matejová a J. Rohová

Vybírat autory do Literárního okna, to je vždycky spojené s těžkým rozhodováním. Komu dát přednost, když je jich tolik, a stejně dobrých? Většinou se nakonec řídím okolnostmi – někdo má třeba výročí nebo výstavu, a tak je volba usnadněná. A

Foto Jana Rohová

tento měsíc je to úplně jednoduché: přibily dvě úplně nové autorky, jimž vyšla v březnu 2013 v nakladatelství Fortuna učebnice pro děti. Jde o pracovní sešit s názvem „**Moje první čtení pro radost a poučení**“. Na www.fortuna.cz je doporučen jako vhodný doplněk k učebnici „Čtení 1“ nebo i k samostatnému použití.

Mám z toho všeho spolu s paní Miloslavou Matejovou a Janou Rohovou, učitelkami ze ZŠ F. L. Čelakovského, velkou radost. Dokonce jsem byla u toho, když jejich knížka vznikala. Při návštěvách tříd v knihovně jsme si o tom povídaly, viděla jsem i původní pokusnou verzi, byla jsem na besedě o hláskové metodě čtení. Prvňáčci i větší děti, které navštěvují moji půjčovnu, čtou moc hezky a hlavně s chutí. To je asi ta hlavní z výhod hláskové (neboli genetické) metody, že pokroky jsou rychlé a motivace tedy velká. Více se o této metodě dočtete z [tohoto článku](#).

Učí-li se děti navíc z promyšleně a vtipně napsané učebnice ilustrované milými obrázky (ty kreslila p. Rohová), jde všechno o to lépe. Určitě budou spokojeny i jiné školy, až se pracovní sešit začne používat ve velkém. -ah-

Skřivání věž

Žijeme v zemi nízkých trav, kde ani ty nejvyšší neskryjí Minotaura – smrt, když kluše rozdupat, co nesel. Ale i zimomřivé osení ukryje skřivana, když od kořínků stavi svou nebetyčnou věž.

Věž kolmé písňě, na niž od hor k horám zavěsí celou zem i s kolébkami a trsy měst a věžeňskými dvory na nitce stříbrné, již nepřetrhne ani tíha miliónů hrobů. Sám je hrob

všech žalů dozrálých až k hymnickému Ave.

A na vrcholu věže, ostřelované ohnivým deštěm, kamením i blátem, jak hvězda ztracená či neobjevená hřaduje vratké, drobné, zranitelné nic, ta hrudka brázd se srdcem tlukoucím.

Václav Renč

Pro tóny ptačích strun, co v uších znít mohou mi z dáli.

Cítit matky Země dech a rytmus, jímž noha kráčí.

Či větrem být unášen jak lehká křídla ptačí.

Ivana Ježková

Pro vítr

Pro vítr v korunách stromů chtěl bych žít. Pro slunce, jenž pálí.

Listovka

Zatoulánek v nové rodině - Cílek Nero alias Míša

Do strakonického psího útulku jsme se vydali s manželem po shlédnutí fotografií nabízených psů na internetu. Po ztrátě naší milované fenky jsme byli pár týdnů jako bez duše, a pak jsme začali uvažovat o dalším zvířeti. Představu jsme měli hodně konkrétní - jako důchodci žijící na chalupě s velkou zahradou jsme chtěli kamaráda i hlídače. Štěně jsme nechtěli, protože pes s námi musí dožít. Vytipovali jsme si zhruba pětiletou fenku německého ovčáka, černou Fátimu, a hezkého křížence německého ovčáka Kovboje. V útulku nás vedoucí paní Auterská přivítala přátelsky, i když nebyl den otevřených dveří, zato svěřenci v kotcích reagovali hlasitým štěkotem. Byli jsme příjemně překvapeni čistým prostředím, travnatými plochami a pečlivě udržovanými kotci. Paní vedoucí jsme sdělili naše představy a zažili první zklamání. Sympatická Fátima byla ve špatném zdravotním stavu a obětavé pracovnice jí dokonce vařili dietu. A fešák Kovboj vypadal jako příliš ostrý hoch pro postarší Pražáky. Pokračovali jsme v procházce kolem kotců, když se paní Auterská u jednoho zastavila a říká: "A co třeba tenhle?" K mřížím se přiloudal tmavohnědý krátkosrstý pesek střední velikosti se zdánlivě nadbytečnými záhyby kůže na

Cílek Nero alias Míša, foto M. Martínková

krku. Kříženec šarpeje a německého ovčáka. Jako všichni psi z útulku očkovaný a odčervený. Nechal se pohladit a jiskra přeskočila. Byl sice znechucen, že nedostal ani piškot, ale to byla naše chyba. Dozvěděli jsme se, že Cílek Nero je zdravé, klidné, asi šestileté zvíře, sympatický samoroost, který má výhodu aspoň v tom, že ho jedna rodina pravidelně vodí o víkendech na delší procházky. Do dvou dnů jsme měli Cílka doma. Pracovnice útulku paní Zdychyncová nám ho přivezla a podrobně s námi pohovořila o jeho potřebách. Podepsali jsme závazek, že se o něj budeme dobře starat, nezaplatili ani korunu a nová kapitola našeho života začala. Nejprve byl Cílek přejmenován. Jeho roztomilá hlava s krátkými ušima připomíná medvídku, takže jsme ho pojmenovali Míša. Cílek Míša projevil ihned po příjezdu svou inteligenci. Okamžitě se orientoval, vyskočil na křeslo u okna s vyhlídkou na branku a neklidně se díval, jak paní Zdychyncová odchází k autu. To bylo jeho rozloučení. Doma nejprve běhal po chalupě, všechno očichával a trvalo dva tři dny, než si zvykl. Pak jsme se s ním museli dohodnout na několika kompromisech. Nebude sice spát v posteli, odkud ho panička vyhnala, nezakousne kocoura, který má na chalupě domovské právo, ale na oplátku dostal kromě pelíšku staré křeslo s dekou u okna, kde si udělal pozorovací stanoviště. Na křesle si stoupne, packy opře o parapet a má přehled, co se děje u branky. Za tři měsíce se z něj stal sebevědomý člen rodiny sledující bedlivě páničky, milující procházky a projevující dojemnou vděčnost.

Pokud uvažujete o psovi z útulku, nebojte se. Předem si pečlivě rozmyslete, jaké zvíře by to mělo být. Mám na mysli velikost, temperament a povahu, nikoli vzhled. Líbil by se Vám třeba kudrnatý pudlík, ale najednou uvidíte v kotci útulku křížence jezevčíka a jeho pohled vás chytne u srdce.

Co mu můžete nabídnout? Bude mít k dispozici zahradu nebo bude v bytě a budete s ním chodit na procházky? Promluvte si s pracovníky útulku. Jsou velmi obětaví a vyjdou vám vstříc, třeba i zkorigují vaše představy nebo vás budou varovat, abyste se nepustili do dobrodružství s krásným, ale problematickým psem. S manželem jsme paní Auterské i Zdychyncové vyjádřili poděkování za dobré rady i za tip, díky kterému máme vděčného milého psího kamaráda Míšu. **Pavla Fialová**

Přátelský měsíc máj

Květen je dobou lásky, vzletných myšlenek, dobré vůle, přátelství... Spisovatel **Václav Renč**, zmíněný na straně 13, nazval jednu ze svých knih „**Májové úvahy**“ – a právě takovými tématy se v ní zabývá.

Jedním z mnoha symbolů přátelství jsou i drhané náramky z barevných bavlnek, které jsou určené k obdarování někoho blízkého. V devadesátých letech mívali školáci jejich pletení v tak velké oblibě, že knížku „**Náramky přátelství**“ si v knihovně předávali z ruky do ruky. Moc jim to podle návodů ale nešlo. Spíš to potřebovali předvést, a tak vždycky číhali, kdy mám u pultu volno, a chodili se ptát. Učila jsem je nejen vzory z knížek, ale i svoje vlastní, které jsem si vymýšlela podle jejich přání. Baví mě to dodnes a nejvíc se mi líbí, že náramky vyjadřují přátelství nejen jako dárek nebo při spolupráci na jejich výrobě, ale i tak nějak z principu – bavlnky se dělí o pozici navrch nebo vespod vzorku, jednou udává výslednou barvu jedna, jednou jiná, přitom ale důležité jsou i ty nenápadné, které nejsou mezi ostatními vidět. To jsou právě ty, které vytvářejí osnovu a jsou těm dalším oporou. Právě tak, jak je to i v předivu pevných a láskyplných lidských vztahů – a nejen v máji.

Foto -ah-

-ah-

Taky jednou o autech

Když mě někam doveze vlak nebo autobus, pokračuju dál pěšky, ale jinak se pohybuju skoro výhradně na svém zasloužilém bicyklu značky Favorit. Kdo ze známých mě potká někde bez něj, ohlíží se, jestli nemám třeba nohu v sádře, nebo tak něco. Můj muž je na tom podobně, takže naše auto (taky Favoritku) používáme jen výjimečně. K takovým dnům patřil letos úterek 9. 4. Byli jsme se za soumraku podívat u zástěn na Volyňské, jestli už přecejzen nenastal tah žab. Přes Radošovice nebo Kapsovu Lhotu by nám to na kole zabralo moc času, ten jsme neměli, a po hlavní silnici by to kvůli hustému provozu bylo nebezpečné. Stejně jako v několika předešlých dnech jsme tedy z nouze vzali zavděk motorovému pohonu.

9. 4. bylo po ránu aspoň trochu mokro, ale rychle to všechno zase uschlo, a tak ani zvýšení teploty ještě nic moc neslibovalo. Už jsme odjížděli domů, když přišla vydatná přepřeska a najednou bylo všechno jinak. Honem jsme zatočili na silničku vedoucí na Nebřehovice, kde je další „žáboviště“, pomalu jsme se posouvali a přes stěrače pozorovali lesknoucí se asfalt. První ropucha, druhá, o kus dál třetí... člověku to stoupne do hlavy, když jezdí každý den hlídat, pořád nic, a najednou je to tu... Střídavě jsme vybíhali, sbírali, přenášeli, Favoritka předla jako kočka a svítila nám, poslouchala jako hodinky a měli jsme pocit, že tam jsme tři, a ne jenom dva. Sice jsme v tu chvíli i my přispívali k přebujelému automobilismu, který nemáme rádi a kvůli kterému hynou mimo jiné i žáby, ale jinak to zrovna ten den zařídit nešlo. Byli jsme rádi, že máme pomocníka.

Vzpomněla jsem si i na auto pana Jany, jak nás vozívalo na práci k Sedlíně a k Bavorovské stráni. Nebo na druhé „ochranářské“ – to bylo Treybalovic. Na zahrádku na střeše jsme často upevňovali velkou černou bednu s křovinořezem. Vypadala jako rakev a ještě ke všemu z ní nahoře čouhaly dvě ručičky, vzpínající se k nebi nad námi. Jezdívaly s námi naše děti, tehdy ještě maličké, a určitě jim to někdy připomínalo jejich oblíbený příběh o spolehlivém plechovém autíčku ze Sekorovy knížky „**Na dvoře si děti hrály**“. „Sekorovek“ jsme měli spoustu, ještě po nás, rodičích. Je toho v nich hodně o přírodě a jen tak svátečně tu a tam o autech – tak jak to tehdy bylo i v životě. Sloužila hlavně k práci, jako to naše, a jinak se s naprostou samozřejmostí jezdilo veřejnou dopravou. To se to žábám, i lidem, putovalo, volnou krajinou... -ah-

Jedlý Kompost

Obiloviny II.

Poslední kurz zdravého vaření v útulném prostředí obchodu Ječmínek patřil méně známým obilovinám. Pozornost jsme věnovali pohance, jáhlám a jeden recept připomněl kuskus. Pohanka je ceněná mimo jiné pro svůj obsah rutinu, což je živina, která přispívá pro zvýšení pružnosti cév (a tedy i jako léčba nebo prevence křečových žil a hemoroidů). Jáhly (vyloupané proso), jsou poměrně univerzální surovinou, vhodnou jak pro sladkou, tak pro slanou kuchyni. Patří mezi suroviny, které byly před staletími hojně využívány a dnes se k nim lidé vracejí pro jejich vysokou výživnou hodnotu. Kuskus je pšeničný výrobek, pocházející z oblasti Středomoří. Jeho největší výhodou je rychlost přípravy, neboť se jedná o instantní potravinu.

Pohanková sekaná

Ingredience: 400 g balení pohankové lámanky, případně pohankových krup, 100 g sójového granulátu, 2 cihly uzeneho tofu, 2 větší mrkve, velká cibule, několik stroužků česneku, strouhanka, sůl, pepř, mletý koriandr, rostlinný olej, sójová omáčka, případně čerstvé mladé kopřivy.

Postup přípravy: Pohanku uvaříme doměkka v přibližně dvojnásobném množství osolené vody. Pokrájenou cibuli orestujeme dozlatova, ke konci restování přidáme několik utřených stroužků česneku. Mrkev uvařenou vcelku doměkka a tofu nastrouháme najemno. Granulát osolíme, ochutíme sójovou omáčkou a zalijeme vroucí vodou tak, aby všechnu vodu vstřebal. Všechny ingredience dobře promícháme, přidáme několik lžic rostlinného oleje, osolíme a ochutíme kořením. Pokud máme, přidáme posekané čerstvé kopřivy. Přimícháme strouhanku, aby konzistence hmoty byla tuhá. Z hmoty tvoříme větší šišky, které pečeme na olejem vylitém plechu nebo v zapékacích nádobách do vytvoření kůrky na 230 °C. Občas zlehka pokropíme vodou.

Kuskus se zeleninou na červeném víně

Ingredience: celozrnný kuskus, olivový olej, červené víno, libovolná zelenina (např. řapíkatý celer, mrkev, ředkev), sójová omáčka, třtinový nebo hnědý cukr, skořice, citrón, sůl

Postup přípravy: Pokrájenou zeleninu orestujeme na rostlinném oleji, osolíme a zalijeme červeným vínem. Dochutíme několika lžičkami cukru, sójovou omáčkou, skořicí a citrónovou šťávou. Vaříme do vyvaření větší části vody a zhoustnutí omáčky. Kuskus zalijeme dvojnásobným množstvím vroucí vody, osolíme, promícháme a na cca 10 min. přiklopíme. Poté do něj vmícháme několik lžic olivového oleje.

Jahelná roláda

Ingredience: 500 g balení jahel, vanilkový pudink, rostlinné mléko, třtinový nebo hnědý cukr, 2 banány, 4 jablka, skořice

Postup přípravy: Jáhly uvaříme v oslazeném a lehce osoleném rostlinném mléce na mírném ohni doměkka. Vanilkový pudink připravíme z rostlinného mléka dle návodu. Rozmačkáme do něj dva banány a vzniklou směs vmícháme do jahel. Jablka zbavíme slupky, nastrouháme nahrubo a ochutíme skořicí. Do zapékacích mís nebo srnčích hřbetů vrstevíme jáhly a jablka. Pečeme na 170 °C do ztuhnutí (cca 30 min.). -jj-

Nepečený ovocný dort

Ingredience: kukuřičné Raciolky, dva menší kompoty, nebo jeden větší, maizena nebo vanilkový pudink, dva vanilkové cukry, trochu mletého kokosu

Postup přípravy: Do dortové formy rozprostřeme koupené kukuřičné Raciolky a poklademe asi polovinou předem uvařenými dvěma kompoty mirabelek či jiného ovoce s maizenou nebo pudinkem a 2 vanilkovými cukry. Další vrstva jsou opět kukuřičné Raciolky a znova uvařená směs se na povrchu posype mletým kokosem. Uložíme do lednice přes noc, a když budeme mít štěstí, ztuhne to a nasákne.

Zdravější cukroví

Ingredience: ovesné vločky, sáček rozinek, rum, bílý sójový jogurt, cukr krystal, trošku olivového oleje

Postup přípravy: Jemné ovesné vločky – asi ¼ kg (nebo pomleté) na noc namočíme se sáčkem rozinek do rumu, aby nevypadaly suše ani netekly. Přidáme mletou skořici, trošku olivového oleje, cukr podle chuti, jeden sójový jogurt, promícháme a naplníme do silikonových formiček a zvolna upečeme. **Jaroslava Vokáčová**

Strakonická ropná skvrna - 4. díl

Foto Vladislav Blažek

Vleklý spor dvou fyzických osob o příjezdovou komunikaci může (nejen) ve Strakonících dopadnout i takto. Je asi zbytečné řešit, kdo je nebo byl v právu. Od toho jsou tu jiné instituce. Zarážející je fakt, že k tomu, aby bylo spravedlnosti učiněno zadost, musí být veřejnost a příslušné úřady upozorněny takovýmto způsobem, který otravuje nejenom krajinu, ale i kolemjdoucí. Podoba protestu svědčí možná tak akorát o mentální úrovni účastníků sporu a jejich neschopnosti domluvit se jako lidé. -jj-

Foto Lukáš Urbánek

Navzdory zlepšující se dostupnosti nádob na separovaný odpad, přece jen někteří občané dávají přednost pubertální vzdorovitosti a z pouhé lenosti (těžko odhadovat jestli dokonce naschvál) vhadzují mnohdy přetříděný odpad do kontejneru jiné barvy. Nemusíme uvádět, jaké všechny problémy při získávání druhotné suroviny tak vznikají. Zvláště nepochopitelné je takové počínání v době, kdy jsou kontejnery různých barev umístovány do přehledných kontejnerových hnízd tak, aby byly dostupné všem. Na vzdálenost už si tak dnes může stěžovat málokdo. Možná, že určitá část obyvatel stále ještě žije v představě sesypávání jednotlivých složek dohromady při svozu odpadu... Naštěstí se v posledních letech stává z třídění odpadu trend a tak „out“ je mnohdy ten, který ještě samozřejmost v podobě třídění nepřijal za své. -jj-

Papír, plast i chlast třídí občan zas,
pozor, ať volíme správně, co do komunálu dáme.
Hlas náš rozhodne, kdo za nás pojede,
zda motor do jámy hluboké, či třídírna recyklace.

Lukáš Urbánek

Pomocí následujících kontaktů nás můžete oslovit s jakýmkoli nápadem, námětem, dotazem či příspěvkem. Rádi byste uspořádali akci s environmentální tematikou? Nebo byste se (byť třeba jen minimálně) zapojili do našich činností na ochranu přírody? Ozvěte se nám...

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO a EU, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba
půjčovny pro děti a dospělé),

tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

CEGV Cassiopeia -pt-

Husova 380 (Pobočka ŠK)

tel.: 734 578 561

E-mail: strakonice@cegv-cassiopeia.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody

Strakonice, Zámek 1

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Radim Paulič, Zdeňka Skalická, Jitka Komanová, Ivana Ježková, Jaroslava Vokáčová, Pavla Fialová,

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2013

